

Regeringskansliet,
Infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Årlig redovisning av Regeringsuppdraget Säkra uppställningsplatser

Trafikverket lämnar härmed den tredje åiterrapporteringen av uppdraget med fokus på uppdragets genomförande under föregående år och planering av uppdragets fortsatta genomförande kommande år.

Regeringsuppdraget

Trafikverket erhöll den 10 juli 2018 ett regeringsuppdrag (N2018/04052/MRT) att göra en översyn av hur bristen på säkra uppställningsplatser för yrkestrafiken längs större vägar kan avhjälpas.

I regleringsbrev till Trafikverket för budgetår 2021 finns följande tillägg till redovisningen av uppdraget

Trafikverket ska inom ramen för den årliga åiterrapporteringen av uppdraget om säkra uppställningsplatser (N2018/04052) särskilt redovisa status avseende säkerhetsnivå vid samtliga uppställningsplatser längs större vägar samt hur planeringen ser ut vad gäller insatser för ökad säkerhet vid dessa uppställningsplatser.

- Detta redovisas under rubrik Status säkerhetsnivå på rast- och uppställningsplatser utmed stamvägnätet nedan.

Trafikverket ska dessutom redovisa sitt arbete med att öka förekomsten av kameraövervakning vid rast- och uppställningsplatser. Särskild samverkan ska ske med Polismyndigheten. En redovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 31 mars 2021.

- Detta redovisas under rubrik *Pilot kamerabevakning* nedan.

Status säkerhetsnivå rast- och uppställningsplatser utmed stamvägnätet

Trafikverket har valt att beskriva åtgärder för förhöjd säkerhet enligt nedan.

- **Grundläggande säkerhet** enligt VGU¹ exempelvis belysning och fri sikt.
- **Viss förhöjd säkerhet**, automatiska digitala hjälpmedel och platsspecifika åtgärder exempelvis utökad belysning, närvarostyrd belysning och/eller avskärmning. Med avskärmning menas att en plats skärmas av från ett eller flera håll för att försvåra möjligheten att ta sig in på rastplatsen osedd.
- **Förhöjd säkerhet**, övervakande funktion exempelvis kamerabevakning, samarbete med Polisen

Utmed stamvägnätet har Trafikverket idag cirka 230 rastplatser. Av dessa har Trafikverket bedömt att cirka 135 stycken är lämpliga för lastbilsparkeering. På alla dessa sistnämnda platser, med två undantag, finns *grundläggande säkerhet* och 11 av dessa platser har idag utökad belysning och/eller närvarostyrd belysning vilket gör att de hamnar i kategorin, *viss förhöjd säkerhet*. Trafikverket har idag ingen plats som uppnår *Förhöjd säkerhet*.

Trafikverket arbetar för att rast- och uppställningsplatser ska vara en plats där trafikanter vill stanna och ta sin rast och vila. Rastplatser ska underhållas och vara en trevlig plats att stanna på. Det är viktigt att trafikanter kan ta rast och vila, då det ökar trafiksäkerheten på våra vägar. Trafikverkets ambition är att lyfta säkerhetsperspektivet på rastplatserna och utifrån rastplatsernas specifika behov och geografiska placering planera åtgärder som Trafikverket kan genomföra inom ramen för sitt uppdrag som exempelvis förbättrad sikt och insyn, förbättrad utformning samt förbättrad belysning och viss avskärmning. Instängsling är inte en åtgärd som idag planeras att införas på Trafikverket rastplatser. Rastplatserna fyller flera funktioner och riktar sig till alla trafikanter. De ska vara öppna för allmän samfärd och allmän trafik.

I den strategi som tas fram beskrivs en ambitionsnivå för Trafikverkets rastplatser, där alla platser utmed stamvägnätet och TEN-T² vägnätet som är utpekade lämpliga för lastbilsparkeering ska uppnå *Viss förhöjd säkerhet*. Det betyder att drygt 120 platser utmed stamvägnätet har behov av kompletteringar i form av utökad belysning, närvarostyrd belysning och/eller avskärmning.

En utgångspunkt för prioritering av platser som ska uppnå *Förhöjd säkerhet* ska initialt vara de mest brottsutsatta platserna och därefter platser med förhöjd risk för brott. Utifrån underlag så som statistik från Polisen samt erfarenheter och information från branschföreträdare och chaufförer är sträckorna E4 Malmö – Stockholm och E6 Malmö – Norska gränsen samt E18 i Västeråsområdet respektive E4 i Sundsvallsområdet särskilt drabbade.

Utöver de rast- och uppställningsplatser som Trafikverket tillhandahåller utmed stamvägnätet har en inventering av andra aktörers uppställningsplatser gjorts som visar

¹ Vägar och gators utformning. Trafikverkets regler som används vid all projektering av statlig väg.

² TEN-T vägnätet (Trans-European Transport Network) är ett utpekat vägnät och identifierade länkar inom EU.

att det finns omkring 60 stycken privatägda uppställningsplatser. Utav dessa har sju omfattande säkerhetsåtgärder såsom incheckning av användare, övervakningskameror och/eller patrullerande väktare och ett fåtal platser har också instängsling. Hälften har utökad säkerhet i form av patrullerande vakt, del av plats med stängsel och/eller övervakningskameror och 10 stycken har en grundläggande säkerhet såsom upplyst parkeringsplats och/eller personal på plats. Ett fåtal av dessa platser har inga säkerhetsåtgärder alls.

Genomfört under 2020

Uppdatering av VGU

Under 2020 har uppdraget gjort en översyn av de krav och råd för rastanläggningar som finns i VGU, Vägar och gators utformning. I översynen ingick att genomföra eventuella uppdateringar, samt att se över vilka krav och råd kopplat till kapacitet och säkerhetshöjande åtgärder som behövde förtydligas och i vissa fall införas. Åtgärder som analyserats och förtydligats är:

- fri sikt och insyn
- typ av belysning samt placering
- placering av uppställningsplatser
- avskärmning

I VGU 2021 finns nu uppdaterade krav och råd för rastanläggningar med hänsyn till kapacitet och säkerhet.

Pågående utredningar

Pilot kamerabevakning

Ett pilotprojekt pågår där målet är att upprätta en testplats för kamerabevakning på en av Trafikverkets rastplatser under förutsättning att gällande lagstiftning ger den möjligheten. Pilotprojektet har valt att utreda möjligheterna till kamerabevakning på Trafikverkets rastplats i Glumslöv utmed E6/E20 i Landskrona kommun. Platsen är vald utifrån att rastplats Glumslöv enligt Polisens statistik är den av Trafikverkets rastplatser som har högst andel brottslighet utifrån kategorin ”stöld ur fordon”. Andra, grövre, brott förekommer men statistik från Polisen visar få anmälningar gällande våld på rastplatser vilket gör att underlaget inte kan användas för prioritering.

Syftet med kamerabevakningen kommer i ett första skede vara förbättrad säkerhet på Trafikverkets rastplatser och att vid behov förse Polisen med bevismaterial.

Pilotprojektet kommer också, om möjlighet till kamerabevakning finns, utvärdera effekter och nyttor med kamerabevakningen samt utvärdera teknik och utförande.

Trafikverket har haft dialog med Polisen på nationell nivå. Slutsatsen är att Polisen inte har möjlighet att sätta upp kameror om inte Polisen utifrån ett brottsbekämpningsperspektiv väljer att själva sätta upp kameror som de också övervakar. Det är i dagsläget inget de ser som möjligt på rastplatser även om de är väldigt positiva till att Trafikverket sätter upp kameror som de får möjlighet att få underlag från efter en händelse. Vid samverkan med Polisen på regional nivå framkommer att respektive polisregion ska bedöma vilka platser inom regionen där behovet av

kamerabevakning är motiverat över tid. I dessa behov är inte Glumslövs rastplats prioriterad, främst på grund av att Polisen prioriterar områden med grövre brottslighet. Utifrån dialogen med Polisen är slutsatsen att kamerabevakningen på rastplatsen i första hand erbjuder Polisen att i efterhand ta del av inspelat material om brottsutredning initierats. Men utgångspunkten i piloten är att också undersöka möjligheten för Polisen att nyttja kamerabevakning på platsen om dom får in ett larm.

Efter samverkan med Polisen på nationell och regional nivå konstateras att Polisen inte har möjlighet att prioritera kamerabevakning på rastplats Glumslöv vilket resulterat i att Trafikverket är den aktör som söker tillstånd vid Integritetsskyddsmyndigheten, IMY, för kamerabevakningen och om tillstånd beviljas bygger och driver kamerabevakningen på platsen. En betydande risk för projektet är att utfallet av Trafikverkets ansökan för tillstånd är ovisst.

Slutsatser från pilotprojektet blir underlag för hur Trafikverket kan använda kamerabevakning på rastplatser samt hur en utbyggnad bör ske.

Pilot närvarostyrd belysning

På rastplats Spekeröd utmed E6 norr om Göteborg utförs ett pilotprojekt där Trafikverket bygger närvarostyrd belysning. Platsen utrustas med en grundbelysning och vid rörelse på platsen kommer en starkare belysning att tändas upp. Denna åtgärd kommer att utvärderas tillsammans med Polisen i området. Den befintliga grundbelysningen kommer även förbättras på platsen inom ramen för projektet.

Strategi

Under året har en strategi börjat formos som ska beskriva Nuläge och Målbild för tre olika behov av rast- och uppställning utmed stamvägnätet och TEN-T vägnätet:

- Förekomst – avser förekomsten/frekvensen av uppställningsplatser inom ett visst avstånd utmed det statliga vägnätet. Kategorin omfattar hela rastplatser med alla dess funktioner.
- Kapacitet – avser uppställningsplatsers kapacitet i form av antal parkeringsplatser (parkeringsplatsyta) för tunga lastbilar inom ett visst avstånd utmed det statliga vägnätet.
- Förhöjd säkerhet – avses åtgärder för att främja säkerheten på en uppställningsplats. Detta kan exempelvis innebära förbättrad belysning, avskärmning eller övervakande funktioner.

Inom strategin görs GAP-analyser för de tre olika delarna och här beskrivs också vad Trafikverket ska göra för att minska gapet och vad Trafikverket ser att andra aktörer kan/bör göra för att minska gapet.

Ambitionen är att strategin även ska hantera behovet av uppställning för angöringstrafik. I det ingår att förtydliga gränsdragning av vilket ansvar Trafikverket respektive andra parter har, samt hur samarbetet kan utvecklas. Trafikverket samverkar med SKR och kommer under året ha dialoger med ett antal kommuner om hur man tillsammans kan arbeta med att minska bristen på uppställningsplatser i och omkring tätorter.

Affärsmodeller

Under året har arbetet med att titta på möjliga affärsmodeller som kan främja en tillräcklig utbyggnad fortsatt. Här utreds affärsmissiga förutsättningar för privatägda uppställningsplatser samt om det finns några förutsättningar för staten att medverka.

Trafikverket erfar att andra initiativ av varuägare avseende ökad transportsäkerhet pågår, där varuägare själva tar ett stort helhetsansvar för sitt gods från ”dörr till dörr”. Det bör påpekas att säkerhet är summa av funktionaliteten i infrastrukturen och de åtgärder som vidtas kopplat till transporten.

Vid dialog med etablerade servicekedjor blir det tydligt att det finns utmaningar med att bygga fler uppställningsplatser med förhöjd säkerhet längs vårt vägnät då detta handlar om stora investeringar och betalningsviljan är relativt låg. Det kan dock konstateras att det pågår mindre åtgärder utan instängsling såsom användning av kameror, rondering med vaktbolag, förbättrad utformning samt utökad belysning av befintliga platser. Att upprätta en uppställningsplats med förhöjd säkerhet är en del i att erbjuda en attraktiv anläggning som genererar kunder till resterade serviceverksamhet.

Slutsatser i dagsläget:

- Varuägare hittar själva lösningar via privata initiativ där de använder befintliga privata uppställningsmöjligheter med tillräckligt hög säkerhet kopplat till deras egen syn på sitt transportsäkerhetsbehov.
- Att upprätta en uppställningsplats med förhöjd säkerhet är en del i att erbjuda en attraktiv anläggning där affären bygger på andra tjänster som sälj i form av mat, kiosk, drivmedel mm.
- De etablerade servicekedjorna undersöker möjligheter till att uppföra nya uppställningsplatser med förhöjd säkerhet men utmaningen i detta är att det krävs stora investeringar samtidigt som betalningsviljan är relativt låg.
- Behovet av säkra uppställningsplatser kombineras också ofta med behov av ett större serviceutbud än vad Trafikverket kan erbjuda.

Trafikverket arbetar vidare med frågan.

Kommunikation och dialog med berörda aktörer

Trafikverket genomför detta arbete i dialog med andra myndigheter och berörda aktörer. Under året har uppdraget haft kontakt med och branschföreträdare, MSB, SKR, Polisen, kommersiella aktörer som erbjuder uppställning utmed statligt vägnät m.fl.

Planerade aktiviteter 2021

Pilot kamerabevakning

Fortsatt arbete med piloten för kamerabevakning pågår under 2021. En ansökan om tillstånd till Integritetsskyddsmyndigheten är gjord och parallellt med det förbereds byggnation av testplats Glumslöv. Samverkan med Polisen fortsätter både nationell och regionalt. Svaret på ansökan om tillstånd kommer vara avgörande för projektets möjlighet att genomföras fullt ut. Om tillstånd erhålls kommer pilotplatsen vara i drift

och utvärderingen påbörjas under hösten. Detta kommer ske i dialog med polisen (regionalt).

Pilot närvarostyrd belysning

Fortsatt arbete med piloten för närvarostyrd belysning pågår under 2021. Planering och förberedelser för byggnation pågår och under våren kommer platsen byggas. Under hösten kommer en första utvärdering göras av Trafikverket och i samverkan med Polisen.

Strategi

Arbetet med att ta fram strategin fortsätter. Strategins första upplaga väntas vara klar under året där Stamvägnet tillsammans med TEN-T vägnätet berörs.

Affärsmodeller

Under året fortsätter arbetet med att titta på möjliga affärsmodeller som kan främja en tillräcklig utbyggnad.

Beslut i detta ärende har fattats av Generaldirektör Lena Erixon. Föredragande har varit Ylva Lindström, avdelning för Nationell Planering. Avstämning har skett med verksamhetsområdeschef Stefan Engdal, avdelningschef Lennart Kaland och enhetschef Joachim Kangevall.

Lena Erixon
Generaldirektör